

SVEA HOVRÄTT
Avdelning 6

DOM
2016-11-16
Stockholm

Mål nr
M 11449-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Statens VA-nämnds beslut 2015-12-11 i mål 108/13, se bilaga A

KLAGANDE

Hallstammars kommun
Tekniska förvaltningen
734 80 Hallstammar

Ombud: SL

MOTPARTER

1. X

2. Y

Ombud för 1 och 2: PO

SAKEN

Skadestånd

HOVRÄTTENS DOMSLUT

1. Hovrätten fastställer Statens va-nämnds beslut.
2. Hallstammars kommun ska ersätta Y och X för deras rättegångskostnader i hovrätten med 79 263 kr, varav 78 125 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från denna dag till dess betalning sker.

Dok.Id 1312977

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax
08-561 675 59

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00-15:00

YRKANDEN I HOVRÄTTEN

Hallstahammars kommun (kommunen) har yrkat att hovrätten ska ändra Statens va-nämnds (Va-nämndens) beslut på så sätt att Ys och Xs talan ogillas.

Y och X har bestritt ändringsyrkandet och anfört att hovrätten ska fastställa Va-nämndens beslut. Vidare har de yrkat ersättning för rättegångskostnader om 79 263 kr.

UTVECKLING AV TALAN I HOVRÄTTEN

Parterna har i huvudsak vidhållit vad de anfört i Va-nämnden, samt därutöver i huvudsak gjort följande tillägg och förtydliganden.

Hallstahammars kommun

Ledningssystemet ska vid bedömning av de krav som ställs betraktas som ett kombinerat system. Anläggningen uppfyller därmed de krav som gäller enligt lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster. Någon ersättningsskyldighet för den aktuella översvämningsskadan föreligger därmed inte.

Vattenöverdomstolens dom

Va-nämnden har uttalat att det i Vattenöverdomstolens dom i mål nr DTVa 2/85slagits fast att en ägare till en fastighet som är ansluten till en separerad spillvattenledning inte ska behöva räkna med att översvämningen sker via den ledningen. Detta är enligt kommunens uppfattning inte en riktig beskrivning av praxis. Fastighetsägarens rimliga förväntningar när fastigheten är ansluten till en separerad spillvattenledning utgör endast en utgångspunkt. Förutsättningarna i det enskilda fallet, åtminstone avseende teknik och ekonomi, har en betydelse vid bedömningen av vilka krav som ska ställas. Ställningstagandet är således inte kategoriskt tillämpligt på alla va-system. Det ska

istället, med detta som utgångspunkt, ske en prövning av förutsättningarna i det enskilda fallet för att bl.a. bedöma om detta krav är skäligt utifrån aktuella förhållanden. Av Va-nämndens genomgång av förhållandena för de aktuella fastigheterna framgår att de tekniska förutsättningarna för att förhindra exempelvis inläckage och kostnaderna för detta är en avgörande faktor vid bedömningen av kommunens ansvar vid separerade system. Även av Vattenöverdomstolens skäl framgår att förutsättningarna i det enskilda fallet har betydelse för prövningen. Domstolen konstaterar bl.a. att vatten från husdräneringen inte påverkar bedömningen eftersom tillförseln skett med kommunens medgivande.

Va-nämnden har grundat sitt ställningstagande på vad fastighetsägaren bör ha räknat med när det gäller risken för översvämningar. Fastighetsägarens berättigade förväntningar om att översvämningarna inte ska ske är en rimlig utgångspunkt, men förutsätter att fastighetsägaren inte på annat sätt erhållit information eller kunskaper som medför att han eller hon istället förstått att risk för översvämningar föreligger. Som angavs i Va-nämndens beslut fanns en rad omständigheter som visade att kommunen entydigt agerat som om det var fråga om separerade system, vilket grundade fastighetsägarens syn på ledningssystemet och förväntningarna om risk för översvämningar vid kraftiga regn.

Skellefteåmålet

Fastighetsägarna har hänvisat till Svea hovrätts dom 2012-05-24 i mål nr M 9732-11. Domen bekräftar att det måste göras en noggrann bedömning av förhållandena i det enskilda fallet och att Va-nämndens kategoriska tillämpning av Vattenöverdomstolens avgörande inte överensstämmer med praxis.

Förhållandena i Strömsholm

En genomgång av skälen i ovanstående domar visar att det är dels förutsättningar i det aktuella området, och särskilt de tekniska och ekonomiska förutsättningarna att säkerställa en separerad spillvattenledning, dels den information som kommunen ger till fastighetsägaren och därmed vilka skäliga förväntningar som fastighetsägaren bör

ha, som avgör om ledningssystemet vid prövning av skadeståndsskyldigheten ska betraktas som ett separerat eller kombinerat system.

Åtminstone en stor del av kopplingarna till spillvattenledning beror på de tekniska förutsättningarna och har accepterats eller godkänts av kommunen, och kommunen har därför inte heller agerat gentemot fastighetsägarna för att förändra dessa kopplingar.

Ovan noterade omständigheter tillsammans med bl.a. ledningarnas dimensioner och synen hos nu och tidigare verksamma kommunala tekniker visar en enhetlig bild av ett kombinerat system i hela området inklusive X. Ledningsnätet har under hela perioden betraktats och anlagts som ett kombinerat system, och kan inte sägas "i praktiken kommit att bli ett kombinerat system". Ledningsnätet har inte fullt ut anlagts som ett duplikatsystem.

Kommunen har i allt väsentligt gjort vad som går för att minimera påverkan från regnvatten i spillvattennätet. På grund av ålder och höjdnivåer som redovisats ovan har det inte varit möjligt att för X skapa ett fullständigt duplikatsystem.

En förutsättning för att det krav som uppställs av Va-nämnden ska kunna uppfyllas är att kommunen vid anläggandet av området vid X vidtog de åtgärder som krävs för att systemet uppströms skulle vara separerat fullt ut. Det finns inte tillräckligt med information för att kunna avgöra om detta överhuvudtaget är tekniskt möjligt. Om så är fallet är det inte möjligt att i dag beräkna kostnaderna för detta, men det råder ingen tvekan om att det skulle vara fråga om betydande kostnader. Det är i och för sig riktigt att det inte finns någon närmare utredning om de tekniska förutsättningarna för att separera dagvatten från spillvattensystemet i hela det uppströms liggande området. Enligt kommunens uppfattning framgår det av ritningsunderlaget att det handlar om omfattande byggnationer. Det bör således vara visat med det åberopade skriftliga materialet att det krävs omfattande förändringar till relativt stora kostnader. Sammanfattningsvis kan konstateras att det inte är möjligt att slå fast att det är tekniskt och ekonomiskt möjligt att uppnå ett fullt ut separerat system för X

Det kan konstateras att kommunen aldrig gett information eller liknande som kan tolkas så att det varit fråga om ett separat system som inte påverkas av inläckage av dagvatten. Kommunen har tvärtom varit tydlig med att det finns en påverkan från regnvatten. Exempelvis finns en tydlig anvisning till fastighetsägaren i samband med bygglovgivningen, enligt vilken dräneringen kan komma att kopplas till spillvattenledningen och att golvbrunnar i källaren ska vara försedda med avstängbara ventiler. Till följd av de anvisningar och den information som kommunen lämnat har också fastighetsägaren själv installerat ventiler. Detta bekräftar att fastighetsägaren har förväntat att översvämningar kan ske, och att det inte funnits några förväntningar på en total separering av ledningarna.

Det är inte korrekt att kommunen efter 1973 tillåtit anslutning av dagvatten till spillvattensystemet. Kommunen har dock godkänt några anslutningar av dräneringsvatten från villor med källare till spillvattensystemet. Dessa anslutningar har berott på att nivåskillnader inte klarar koppling till dagvattenledningen.

Ledningsnätet är anlagt med ledningsdimensioner som uppfyllt gällande krav. Den omständigheten att ledningssystemet inte under alla förhållanden klarar att avbörda dagvatten kan inte tas som ett tecken på underdimensionering. Kraftiga regn, som det i nu aktuellt fall varit fråga om, skapar mycket stora dagvattenflöden under en kort period. De mängder det varit fråga om kan inte avbördas när det är fråga om kombinerat system ens med betydande överdimensioneringar. Avgörande för bedömningen av om ledningsnätet uppfyller ställda funktionskrav är istället den kapacitetsutredning som utförts av Sweco. Den visar att ledningssystemet uppfyller gällande funktionskrav för kombinerade ledningssystem.

När det gäller arbetena i området under vårvintern har syftet inte varit att tillse att ledningssystemet når upp till funktionskraven. Systemet uppfyller redan gällande krav. Detta hindrar dock inte att kommunen har egna högre krav och successivt förbättrar kommunens ledningssystem. Detta kan inte tolkas som ett tecken på brister i nuvarande system.

Incitament för separering

För det fall nya separerade ledningssystem alltid skulle betraktas som separerade system, oavsett förutsättningar i det enskilda fallet, vid bedömning av kommunens ansvar vid översvämningen, skulle det medföra betydande anläggningskostnader när nya områden fogas till äldre och detta sker nedströms. Området vid X i Strömsholm är ett bra exempel på detta. För att säkerställa att inläckage inte sker i de äldre ledningsdelarna kommer förbättringsåtgärder i de äldre områdena alltid krävas, vars omfattning avgörs av storlek, ålder och kvalitet på de uppströms liggande ledningssystemen. I Strömsholm skulle det bl.a. krävas att spygatter i garagedfarter separeras från spillvattennätet, med installation av pumpar m.m.

Det ekonomiska systemet för allmänna va-anläggningar enligt lagen om allmänna vattentjänster innebär att kostnaderna för ledningssystemen uteslutande bärs av va-kollektivet. Risken är överhängande att om den inställning Va-nämnden redovisat står sig, det skulle behövas åtminstone högre anslutningsavgifter för att finansiera de åtgärder som krävs i anslutande området utöver anläggandet av det nya ledningsnätet. En sådan förhöjd anslutningsavgift är med stor sannolikhet en extra kostnad som blir svår att lägga på exploateringen av nya bostäder, som redan i dag har problem med kostnadsbilden.

Att den princip Va-nämnden har angett skulle innebära en utveckling mot separerade system kan mot ovanstående bakgrund starkt ifrågasättas. Av ovan redovisade skäl är risken att en sådan kategorisk tillämpning istället driver kommunerna på mindre riskfyllda och därmed mindre kostsamma kombinerade system.

Kommunen har till stöd för sin talan åberopat det skriftliga material som gavs in i Va-nämnden.

Y och X

Ledningssystemet ska vid bedömningen av de krav som ställs betraktas som ett separerat eller duplikatsystem. Anläggningen uppfyller mot bakgrund härav inte

skäliga anspråk på säkerhet enligt lagen om allmänna vattentjänster. Kommunen är därför ersättningsskyldig för den aktuella översvämningsskadan.

Som Va-nämnden kommit fram till har det i äldre praxis slagits fast att en ägare till en astighet som är ansluten till en separerad spillvattenledning inte ska behöva räkna med att en översvämning sker via den ledningen. Eftersom sådana ledningar ska vara i princip täta dimensioneras de inte heller för regn. Vad kommunen anfört till stöd för att nätet ändå ska anses som kombinerat i form av tillskott av dagvatten till spillvattenledningen från ett antal mindre uppströms belägna fastigheter, medför inte att avloppssystemet i detta sammanhang kan klassificeras som kombinerat. Det betyder att det för anläggningen ska tillämpas det säkerhetskrav som gäller för en separerad spillvattenledning.

Kommunens redogörelse för förhållandena i det aktuella bostadsområdet kan inte vitsordas. Det finns ingen närmare utredning om de tekniska förutsättningarna innefattande möjligheten att separera dagvatten från spillvattensystemet eller någon kostnadsberäkning. Av handlingarna i akten framgår dock att det rör sig om ett fåtal fastigheter som belastar ledningsnätet. Det borde därför inte röra sig om ett så omfattande och kostnadskrävande arbete som kommunen gör gällande. Denna kostnad ska också ställas mot de omfattande skador som drabbat fastighetsägarna i bostadsområdet genom översvämningar.

Fastigheten X bebyggdes 1973 och kopplades då dels till dagvattensystemet, dels till spillvattensystemet. Vid denna tidpunkt var några enstaka hus kopplade med både spill- och dagvatten till spillvattensystemet. Efter det att huset byggdes har ett flertal hus i området byggts där man från kommunens sida tillåtit anslutning av dagvatten till spillvattensystemet. Från kommunens sida har man således efter 1973 och långt fram i modern tid ökat dagvattenbelastningen på spillvattenledningen i X som betjänar i stort sett hela området Herrskogen. Kommunen har därmed själv medverkat till den uppkomna situationen genom sina beslut och åtgärder. Sannolikt har även en viss försämring uppstått på grund av ålder och bruk till följd av skador och sedimentering. Av bifogat utlåtande från GEMA VVS-konsult framgår att spillvattensystemet är underdimensionerat. Det finns en flaskhals belägen vid deras

fastighet som medfört att deras fastighet och flera intilliggande fastigheter drabbats av omfattande skador.

Kommunen har anfört att nivåskillnaden vid exempelvis spygatter och nedkøimingsramper vid garagednfarter kan vara en källa till översvämning och en orsak till problemen. Det måste dock röra sig om en liten mängd vatten som kommit in i systemet på detta vis. En garagednfart upptar normalt en yta om högst ca 15 kvadratmeter. Gatan ska dessutom vara utformad på det viset att någon större mängd vatten inte kan rinna ner i ramperna. Spygatterna i garagednfarterna är utformade för att bara ta hand om vatten från nedfarterna, inte gatans vatten. För det fall gatans konstruktion är sådan att vatten rinner ner i garagednfarterna från gatan är det fråga om ett klart felaktigt utförande. Om större mängder dagvatten från gatan tillåtit rinna ner i ramperna hade dessutom detta sannolikt medfört omfattande översvämningsskador för fastighetsägarna, vilket inte skett.

Kommunen gör gällande att de lämnat information till fastighetsägarna angående vilka förväntningar man kan ha på ledningssystemet beträffande risken för översvämningar, samt att man varit tydlig med att det finns en påverkan av regnvatten och risken för skada. Detta påstående är inte korrekt och vinner inte stöd av utredningen.

Fastighetsägarna har aldrig fått någon närmre information om risken för skador av det aktuella slaget. Det finns avstängningsbara ventiler på golvbrunnarna i deras fastighet. Den aktuella översvämningen har dock inte skett genom golvbrunnarna utan genom WC-stolen. Även om man stängt av golvbrunnarna så hade skadan ändå uppkommit. De har aldrig mottagit någon information från kommunen om risken för skador och förebyggande åtgärder.

Som Va-nämnden kommit fram till visar den ritning som gavs in av kommun att endast en mindre andel av de uppströms belägna fastigheterna, nämligen ca tio procent av 170 fastigheter, har sitt dagvatten kopplat på spillvattensystemet. Utredningen visar således en enhetlig bild av ett duplikatsystem i större delen av området fränsett några enstaka fastigheter. Det kan därmed inte anses som ett kombinerat system ur säkerhetssynpunkt. Det är mycket vanligt att duplikata system som byggs i nya områden någonstans ansluter till en kombinerad ledning i de äldre områdena. Om

duplikata system, så snart en sådan koppling finns någonstans i systemet, skulle anses som ingående i ett kombinerat ledningsnät, är det tveksamt om det i flertalet fall alls finns ledningar som ska anses som separerade och om andra säkerhetskrav än de gällande för kombinerade ledningar då överhuvudtaget är befogade. En sådan ståndpunkt skulle medföra att en angelägen utveckling för separering av dagvatten- och spillvattennätet motverkas och innebära att ägare till fastigheter anslutna till duplikatsystem inte skulle kunna påräkna skadeersättning. I praktiken skulle detta innebära att ansvaret för skador överlämnades till de enskilda fastighetsinnehavarna istället för va-kollektivet. I praktiken förefaller man från kommunens sida ha påbörjat åtgärdande av ledningssystemet för att förbättra säkerheten. Dessa åtgärder med förbättring av systemet bekräftar att det tidigare varit underdimensionerat. Den utveckling som lagstiftaren eftersträvat har uppenbarligen uppnåtts, nämligen att skapa incitament för anläggningsinnehavaren att vidta åtgärder för att förbättra säkerheten istället för att vältra över ansvaret på fastighetsinnehavarna.

Y och X har utöver det skriftliga material som gavs in till Va-nämnden åberopat utredningsrapport från GEMA VVS-teknik och informationsskrift från kommunen.

HOVRÄTTENS DOMSKÄL

Vad som förekommit i målet föranleder inte hovrätten att göra någon annan bedömning än den Va-nämnden gjort. Va-nämndens beslut ska därför fastställas.

Vid denna utgång ska kommunen ersätta Y och X för deras rättegångskostnader. De har begärt ersättning med 79 263 kr inklusive medvärdesskatt, varav 78 125 kr avser ombudsarvode och 1 138 kr utredningskostnad. Hovrätten finner med hänsyn till framför allt nedlagd arbetstid att yrkat belopp får anses skäligt.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast 2016-12-14

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Claes-Göran Sundberg, tekniska rådet Bengt Jonsson, hovrättsrådet Mikael Hagelroth och tf. hovrättsassessorn Marie Eiderbrant, referent.

Föredragande har varit Vilma Herlin.